

дичному чол. монастирі у Тамбові), був благочинним кирсанівських церков та наглядцем церк. шкіл благочинницького округу, цензором проповідей духовенства. 10.12.1895 піднесений до сану протоієрея. З 01.07.1896 обіймав посаду наглядча церк. шкіл Кирсанівського пов. Виконував обов'язки єпархіального наглядча церк. шкіл Тамбовської єпархії (18.10.1898–12.08.1899).

09.02.1900 призначений єпархіальним наглядцем церк. шкіл Рязанської єпархії та приписаний до кафедрального Свято-Успенського собору м. Рязані. Входив до складу ради Братства Св. Василя, єпископа Рязанського (06.05.1901–18.11.1905). Був членом Рязанського ком-ту Правосл. місіонерського тов-ва (1902–05).

Ухвалою Св. Синоду від 18.11.1905 призначений ректором Кишинівської ДС. З 27.06.1906 очолював Кишинівську єпархіальну училищну раду.

З 04.12.1908 переведений на посаду ректора Рязанської ДС, яку обіймав до закриття семінарії у 1918. Згідно з указом Св. Синоду від 31.12.1910 був редактором неофіц. відділу ж-лу «Рязанские епархиальные ведомости» (з 01.01.1911 – до припинення видання у квітні 1917), де опублікував низку повчальних «слів» і промов. Був обраний почесним членом Рязанської єпархіальної училищної ради; товаришем голови Братства Св. Василя, єпископа Рязанського; членом Ком-ту народної тверезості Рязанського пов-ту. Відновив членство у Рязанському ком-ті Правосл. місіонерського тов-ва.

У пореволюційні роки служив настоятелем семінарського храму Владимирської ікони Божої матері в Рязані. Подальша доля, рік смерті та місце поховання – невідомі.

К. належав до найавторитетніших представників духовенства Рязанської єпархії поч. ХХ ст. Відіграв вагомий роль у розвитку духовної освіти на рязанських теренах. За заслуги на пед. та єпархіальній службі був відзначений численними церк. і держ. наго-

родами, у т. ч. орденами Св. Анни 2-го ступ. (06.05.1909), Св. Володимира 4-го ступ. (06.05.1913).

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 304. – № 1350; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 1975, 2211, 2212, 2215.

Опубл. дж.: Известия по Тамбовской епархии // Тамбовские ЕВ. – 1889. – № 22. – Ч. офиц. – С. 484; Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1893–1894 учебный год. – К., 1894. – С. 217–219, 319–320, 323; Распоряжения епархиального начальства // Тамбовские ЕВ. – 1895. – № 41. – Ч. офиц. – С. 562; Определения Святейшего Синода // Кишиневские ЕВ. – 1906. – № 23. – С. 321; Высочайшие награды // ЦВед. – 1909. – № 18–19. – С. 137; 1913. – № 18–19. – С. 206; Именной список ректорам и инспекторам духовных академий и семинарий, преподавателям духовных академий, смотрителям духовных училищ и их помощникам, монашествующим преподавателям духовных семинарий и училищ и священнослужителям при наших зарубежных церк-вах на 1911 год. – СПб., 1911. – С. 103; Распоряжения Святейшего Синода // Рязанские ЕВ. – 1911. – № 3. – Отд. офиц. – С. 99–100.

Літ.: Пархомович А. М. Список ректоров и инспекторов Кишиневской духовной семинарии за время столетнего (с 31 января 1813 г.) существования ее // Кишиневские ЕВ. – 1911. – № 23. – Отд. неофиц. – С. 896–897; Лотоцкий П. А. Административный строй Кишиневской духовной семинарии по уставу 1808–1814, 1867 и 1884 годов // Там само. – 1913. – № 12. – Отд. неофиц. – С. 571; Викина Е. В. Из истории Рязанской православной духовной семинарии (до 1918 года) // Рязанский богословский вестник. – 2013. – № 2 (8). – С. 69.

А. О. Сапонов

КАЛАЧИНСЬКИЙ Петро Олексійович [рос. Калачинский Петр Алексеевич] (27.09[09.10].1857 – р. с. невід.), випускник КДА – церк. педагог, філософ, регент, скрипаль, фахівець із церк. музики та співу.

Нар. у станиці Старочеркаській Обл. Війська Донського (нині – Аксайського р-ну Ростовської обл. РФ) у сім'ї диякона. Після закінчення Донської ДС (1871–77) навчався на богослов. відділенні КДА (1877–81). На 3-му курсі підготував і захистив (03.06.1880) канд. твір «Теология Фенелона. Критический анализ его трактата "De l'existence et des attributs de Dieu"» (рукопис зберігається в ІР НБУВ), що здобув схвальний відгук професора КДА Д. В. Поспехова. Наприкінці

4-го курсу склав магістерські іспити (07.05.1881) та прочитав пробні лекції (13.05, 16.05, 20.05.1881) з осн. богослов'я, історії філософії, психології та педагогіки. Закінчив КДА зі ступ. канд. богослов'я (ухвалу Ради КДА від 29.05.1881 затверджено керуючим Київ. єпархією єпископом Чигиринським Йоаном (Ждановим) 03.08.1881), отримавши право на здобуття ступ. магістра на підставі захисту друкованої дис. без додаткових випробувань.

У студентські роки розвинув своє муз. обдарування. У 1880–81 був регентом академ. хору. За часів регентства К. хор КДА разом із хорами Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря та Софійського кафедрального собору брав участь у концерті трьох з'єднаних хорів під орудою Л. Д. Малашкіна, які виконали «Реквієм» Л. Керубіні. Організував струнний квартет, де був першою скрипкою. Виступав у складі квартету на літературно-муз. вечорах, які відбувалися в КДА.

Наказом обер-прокурора Св. Синоду від 26.08.1881 був призначений викладачем лат. мови Камишинського повітового ДУ (м. Камишин Саратовської губ., нині – Волгоградської обл. РФ). 01.04.1882 переведений на аналогічну посаду до Києво-Софійського ДУ.

З 01.08.1882 служив викладачем КДС, де понад 30 років читав психологію, огляд філос. учень, педагогіку та дидактику. Поряд із осн. предметами тривалий час викладав церк. спів і музику (зокрема під керівництвом К. у семінарські роки опановував скрипкове мистецтво О. А. Кошиць).

У квітні 1886 подав на розгляд Ради КДА рукопис магістерської дис. «Философский пессимизм пред судом христианского учения». Заслухавши позитивну рецензію проф. Д. В. Поспехова (який зазначив, однак, що «сочинение, рассматриваемое в целом, как по содержанию, так и по характеру своему больше философское, чем богословское»), 11.10.1886 Рада вирішила повернути

дис. для надання їй питоми богослов. характеру шляхом підсилення критичної оцінки філос. песимізму з християн. погляду.

26.02.1887 звернувся до Ради КДА із клопотанням про допуск до захисту на здобуття ступ. магістра богослов'я щойно виданої друком доопрацьованої дис. «Философское пессимистическое мирозерцание Шопенгауэра и его отношение к христианству» (К., 1887). На підставі висновку рецензента Д. В. Поспехова про те, що уточнення і доповнення, зроблені до попереднього варіанта дис., хоча й не значні за обсягом, але доцільні та суттєві за змістом, і новий варіант тексту відповідає статутним вимогам до магістерських дис., К. був допущений до захисту, який відбувся на публічному засіданні Ради КДА 29.04.1887 (офіц. опоненти – проф. Д. В. Поспехов та проф. П. І. Ліницький). Однак успішний захист не став для К. запорукою отримання магістерського ступ.: рішення Ради КДА про його присудження не було затверджено Св. Синодом, який побачив у дис., як зазначено в указі від 04.01.1888, суттєві недоліки (зокрема недостатній критичний запал щодо підвалин філософії Шопенгауера).

Після невдалої спроби здобуття магістерського ступ. К. зосередився переважно на пед. діяльності, пов'язаній не лише з викладанням у КДС, а й розбудовою єпархіального шкільництва. З 1899 неодноразово обирався до складу Пед. зборів Правління КДС; був членом і головою комісії, що екзамінувала претендентів на звання вчителя церковнопарафіяльних шкіл. 08.07.1902 затверджений у статусі почесного члена Київ. єпархіальної училищної ради. Надрукував низку статей (у київ. ж-лах «Церковно-приходская школа» та «Руководство для сельских пастырей») із проблем початкової освіти та виховання. З часу заснування ж-лу «Церковно-приходская школа» (1886) вів постійну рубрику «Педагогическое обозрение», де публікував рецензії й книжкові огляди з педагогіки та дидактики. Підготував

кілька навч. і навчально-метод. посібників з церк. співу та його викладання для церковнопарафіяльних і церковноучительських шкіл, а також духовних семінарій (витримали до чотирьох видань).

Упродовж багаторічної пед. діяльності отримав низку держ. відзнак. Був нагороджений орденами Св. Станіслава 3-го (16.06.1889) і 2-го (06.05.1900) ступ., Св. Анни 3-го (06.05.1895) і 2-го (06.05.1905) ступ., Св. Володимира 4-го ступ. (06.05.1910).

Доля після 1917 місце і рік смерті – не відомі.

Осн. тв.: *Философское пессимистическое мирозерцание Шопенгауэра и его отношение к христианству. Критическое исследование.* – К., 1887. – [2], 190, IV с.; *Элементарные сведения из учения о гармонии в приложении к церковному пению (опыт руководства).* – К., 1895. – 96 с.; *Сельский пастырь как законоучитель церковно-приходской школы и заведующий ею (дидактические советы и практические замечания).* – К., 1897. – [2], II, 69 с.; *Богословско-философские воззрения свв. Отцов и Учителей Церкви первых веков христианства.* – Х., 1900. – [2], 94, II с.; *Беседы с учителями начальных школ по вопросам обучения и воспитания.* – К., 1903. – [2], 114 с.; *Будущее нашей народной школы.* – К., 1906. – [2], 43 с.; *Краткие сведения из элементарной теории музыки.* – К., 1906. – 78 с.

Пер. з франц.: *Рише Ш.* К вопросу о сомнамбулизме / пер. П. А. Калачинского. – К., 1886. – [2], 77 с.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – Спр. 1524; Ф. 304. – Дис. 790; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 1244, 1462, 1854; Ф. 712. – Оп. 4. – Спр. 1005; Оп. 6. – Спр. 888.

Опубл. дж.: *Протоколы Совета Киевской духовной академии за 1879/80 учебный год.* – К., 1880. – С. 226–227; *Протоколы Совета Киевской духовной академии за 1880/81 учебный год.* – К., 1881. – С. 209–211, 216–217, 302, 304; *Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1885–1886 учебный год.* – К., 1886. – С. 238; *Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1886–1887 учебный год.* – К., 1887. – С. 18–21, 95, 119–122; *Отчет о состоянии Киевской духовной академии за 1886–1887 учебный год // ТКДА.* – 1887. – № 11. – С. 433, 436–437; *Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1887–1888 учебный год.* – К., 1888. – С. 110–112; *Спогади Олександра Кошиця : в 2 ч.* – Вінніпег, 1947. – Ч. 1. – С. 250.

Літ.: А. Н. Г. Калачинский Петр Алексеевич // ПБЭ. – Т. VII. – СПб., 1906. – Стлб. 867–869; *Козицький П. О.* Спів і музика в Київській академії за 300 років її існування. – К., 1971. – С. 96, 104; *Руденко Л. Г.* Нотна бібліотека хору Київської духовної академії. – К., 2013. – С. 50, 55.

М. Л. Ткачук

КАЛІСТРАТ (ЦИНЦАДЗЕ Калістрат Михайлович) [*грузин.* კალისტრატე (კალისტრატე მიხეილის ძე ცინცაძე), *рос.* Каллистрат (Цинцадзе Каллистрат Михайлович)] (12[24].04.1866–03.02.1952), Католикос-Патріарх усієї Грузії, предстоятель Грузин. Правосл. Церкви, випускник КДА – церк., громадський та освітянський діяч.

Нар. у с. Тобанієрі (*грузин.* ტობანოერი) Кутаїського пов. Кутаїської губ. (нині – Ванський муніципалітет, край Імереті, Грузія) в сім'ї священика Михаїла Цинцадзе. Навчався в Кутаїському ДУ (1875–81), Тифліській ДС (нині в м. Тбілісі, 1882–88) та КДА (1888–92), де здобув ступ. канд. богослов'я (рішення Ради КДА від 11.06.1892 затверджено митрополитом *Йоаникієм (Рудневим)* 04.07.1892). Рукопис канд. твору «Иверская церковь в период Сассанидов (265–575 гг.)», визнаного Радою КДА на підставі відгуків проф. І. Г. *Малишевського* та проф. Я. О. *Олесницького* «очень хорошим», зберігається в ІР НБУВ.

Після закінчення КДА повернувся до Грузії. Одружився із Отілією Томас (німкеню за походженням; прийняла православ'я з іменем Ніно). 11.04.1893 висвячений на диякона, 18.04.1893 рукопокладений у сан ієрея та призначений настоятелем церкви Різдва Богородиці в Дідубе (один із районів Тифліса). З 1903 – настоятель церкви Кашветі (Св. Георгія) в центрі Тифліса та голова Ради з нагляду над будівництвом нового Кашветського храму. У 1895–1903 представляв духовенство у Тифліських міських зборах. У 1909 піднесений до сану протоієрея.

Брав активну участь у русі за відродження автокефалії Грузин. Правосл. Церкви. У травні 1905 разом з істориком С. Горгадзе та протоієреєм А. Тотібадзе підготував «Проект реорганізації Грузинської Церкви» (надісланий до Св. Синоду, цей проект спричинив до розгляду питання про статус Грузин. Правосл. Церкви у Передсоборному Присутстві у 1906).

Після проголошення автокефалії Грузин. Правосл. Церкви (12.03.1917) увійшов до